

Pohde

Pohjois-Pohjanmaan
hyvinvointialue

Yleistilanne

Aluevaltuusto 20.11.2023

Hyvinvointialuejohtaja Ilkka Luoma

Hyvinvointialuejohtajien H23-verkoston kannanotto 7.11.2023

Hyvinvointialueiden rahoitusvaje johtuu monista syistä

Hyvinvointialueille on syntymässä uudistuksen ensimmäisenä vuonna 2023 arviolta yhteensä noin 1,2 miljardin euron alijäämä, mikä vastaa noin 4,2 % alueiden toimintakuluista. Merkittävä osa hyvinvointialueiden rahoitusongelmista johtuu uudistuksen alkuvaiheessa siirtymävaiheen toteutuksesta ja osa rahoituksen tason tarkistusmenettelystä.

Hyvinvointialueiden toiminnan alkuvaiheessa painottuvat erityisesti kunnilta siirtyneiden palvelujen talouden ongelmat. Siirtyneiden palvelujen mukana siirtynyt rahoitus ei vastaa täysimääräisesti siirtyneiden palvelujen todellisia tuotantokustannuksia. Myös lainsäädännön asettamista uusista tehtävistä hyvinvointialueille aiheutuva kustannusrasite on selvästi aliarvioitu.

Työvoimavuokrauksen yleistyminen, ostopalvelujen lisääntyminen ja ostopalvelujen hintojen nousu kuluttajahintoja nopeammin ovat aiheuttaneet merkittäviä ennakoimattomia kustannuksia. Rahoituksen indeksitarkistusmenettely ei kompensoi kustannustason todellista muutosta. Vuoden 2023 hyvinvointialueindeksin muutokseksi arvioitiin 3,52 %, kun vielä keväällä inflaatio oli korkeimmillaan noin 8 prosenttia.

Hyvinvointialueet eivät pysty kattamaan rahoitusvajetta kokonaan toimintaansa tehostamalla

Rakennemuutosten toteuttaminen vaatii useamman vuoden aikajänteen, hyvinvointialueiden lakisääteisten velvoitteiden karsimista, tiukkojen normien väljentämistä sekä muutoksia tukevan valtakunnallisen investointiohjelman. Ilman avopalveluja vahvistavia investointeja ei kalliita laitospaikkoja voida uskottavasti vähentää.

Hyvinvointialueiden toiminnan alkuvaiheen rahoitus ei vastaa todellisia palvelujen järjestämisen kustannuksia

Vuonna 2025 tehtävän hyvinvointialueiden rahoituksen tarkistuksen yhteydessä on päivitettävä kuntien kustannuksiin perustuva rahoituksen määrä vastaamaan hyvinvointialueille siirtyneiden palvelujen järjestämisen todellisia kustannuksia. Ilman todellisiin kustannuksiin perustuvaa tarkistusta hyvinvointialueen rahoitukseen syntyy pitkäkestoinen, vaikeasti korjattava alijäämä, mikä vaarantaa järjestämisvastuun toteutumisen useilla hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueindeksin tulee kuvata hyvinvointialueiden tosiallista kustannustason muutosta

Hyvinvointialueindeksiä tulee muuttaa siten, että se kuvaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tosiasiallista kustannuskehitystä. Hyvinvointialueindeksiä tulee päivittää useammin kuin vain kerran vuodessa. Hyvinvointialueindeksin uudistaminen esitetyllä tavalla varmistaa, ettei hyvinvointialueiden rahoitus erkane kohtuuttomasti palvelujen järjestämisen todellisista kustannuksista. Indeksien uudistaminen parantaa olennaisesti hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteiden uskottavuutta.

Hyvinvointialuelaisissa säädettävää alijäämän kattamisen vaatimusta tulisi nykyisestä poiketen soveltaa ensimmäisen kerran vasta vuodesta 2025 alkaen

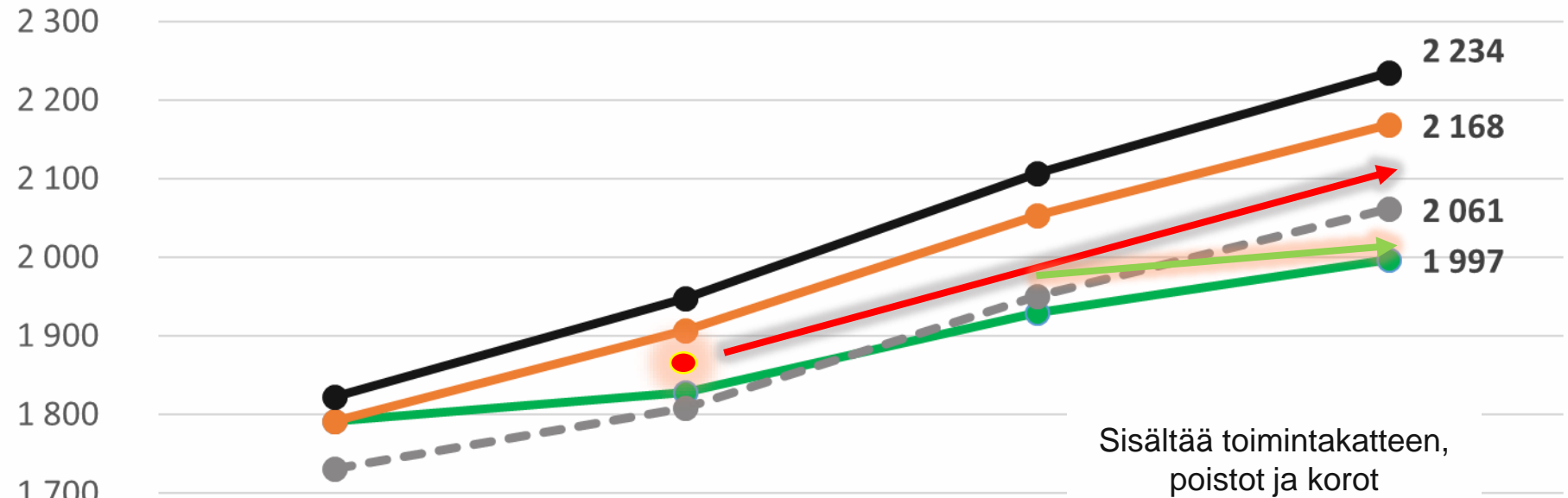
Hyvinvointialuelakia tulee muuttaa siten, että hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvaatimusta sovelletaan ensimmäisen kerran vasta vuodesta 2025 alkaen. Tällöin hyvinvointialueen tulee kattaa vuosien 2023 ja 2024 alijäämät sekä vuosina 2025–2027 mahdollisesti kertyvät alijäämät vuoden 2027 loppuun mennessä.

Pohteen talouden tasapainottamisen tilanne

Kustannus- vs. rahoituskehitys

Vuosi 2026 (kumulatiivinen kehitys vs. rahoitus)

- Sopeutettu kehitys **+5 milj.**
- Sopeutetun perusuran kehitys **-370 milj.**
- Perusuran kehitys ilman sopeutusta **-562 milj.**

Miljoonaa euroa

	Enuste TP 2023	2024	2025	2026
● A) Sopeutustoimet sisältävä kehitys	1 792	1 828	1 929	1 997
● B) Ensimmäisen vuoden jälkeen perusuran mukainen kehitys	1 792	1 906	2 054	2 168
● C) Perusuran (ilman sopeutusta) mukainen kehitys	1 823	1 948	2 107	2 234
● Rahoitus	1 731	1 808	1 950	2 061

Skenaario 1

Miljoonaa euroa	Ennuste TP 2023	2024	2025	2026
Toimintakate (toimintamenot - toimintatulot)	-1 751	-1 798	-1 810	-1 827
Valtion rahoitus yhteensä	1 731	1 808	1 950	2 061
Valtion rahoitus	1 684	1 808	1 894	2 041
Kertaerä (TA-TP 2022)	48			
Takautuva oikaisu			56	20
Rahoituskustannukset (netto)	-12	-25	-29	-27
Vuosikate	-32	-15	110	207
Poistot ja poistoeron muutos	-38	-44	-86	-96
Tilikauden yli-/alijäämä	-70	-60	24	111
Kumulatiivinen yli-/alijäämä	0	-130	-106	5
Toimintakatteen muutos %		2,7 %	0,7 %	0,9 %

- Vuoden 2023 alijäämä -70 miljoonaa
- Vuoden 2024 alijäämä -60 miljoonaa
- Edellyttää lähes nollakasvua vuosina 2025-2026
- Takautuvat oikaisut vuosina 2025 ja 2026 varovaisuusperiaatteella (vuosi 2025 VM:n ilmoituksen mukaan)

Skenaario 2

Miljoonaa euroa	Ennuste TP 2023	2024	2025	2026
Toimintakate (toimintamenot - toimintatulot)	-1 751	-1 798	-1 828	-1 859
Valtion rahoitus yhteensä	1 731	1 808	1 978	2 083
Valtion rahoitus	1 684	1 808	1 894	2 041
Kertaerä (TA-TP 2022)	48			
Takautuva oikaisu			84	42
Rahoituskustannukset (netto)	-12	-25	-29	-27
Vuosikate	-32	-15	121	197
Poistot ja poistoeron muutos	-38	-44	-86	-96
Tilikauden yli-/alijäämä	-70	-60	35	100
Kumulatiivinen yli-/alijäämä	0	-130	-95	5
Toimintakatteen muutos %		2,7 %	1,7 %	1,7 %

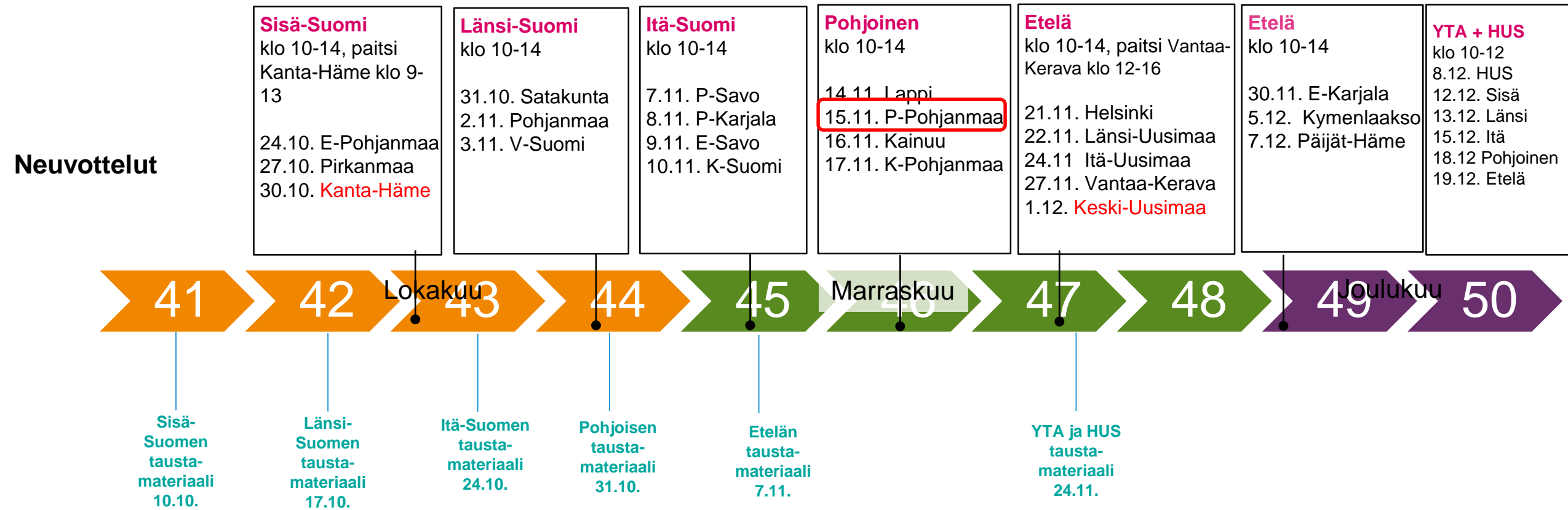
- Vuoden 2023 alijäämä -70 miljoonaa
- Vuoden 2024 alijäämä -60 miljoonaa
- Edellyttää erittäin maltillista kasvua vuosina 2025-2026
- Takautuvat oikaisut vuosina 2025 ja 2026 skenaarioita 1 suurempia (vuoden 2023 kansallinen alijäämäarvio n. 1,2 mrd. ja vuodelle 2024 n. 0,6 mrd.)

Hyvinvointialuekohtaiset neuvottelut VM, STM ja SM kanssa

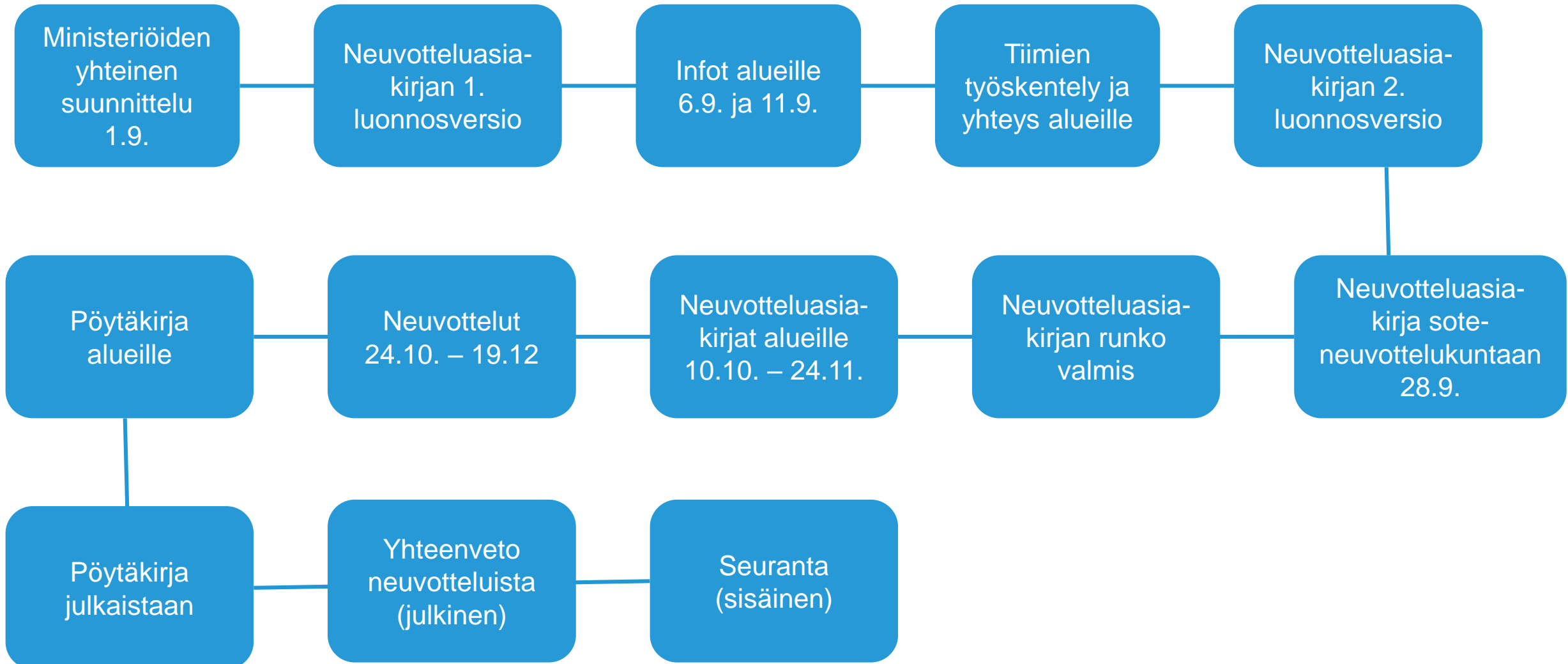
Neuvottelujen tausta ja tavoitteet

- Neuvottelut perustuvat lakiin:
 - Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 24§)
 - Laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021, 10§)
 - Investoinnit ja laskennallinen lainanottovaltuus (VM Hval 15§ ja 16§, STM JärjL 25-26§, SM JärjL 11§)
- Neuvottelusta tulisi olla hyötyä sekä hyvinvointialueelle että valtioneuvostolle
- Seurataan järjestämistehtävän toteutumista.
- Tarkastellaan hyvinvointialueen tilannekuvaa (mm. palvelutarve, palvelujen saatavuus, laatu, vaikuttavuus, henkilöstön riittävyys ja osaaminen sekä kustannuskehitys)
- Neuvotteluissa tulee tunnistaa/tunnustaa ongelmakohtat, katsoa tulevaan, asettaa tavoitteita ja pohtia tavoitteisiin pääsemisen keinoja
- STM, SM ja VM voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

Syksyn 2023 HVA- ja YTA-neuvottelujen aikataulu

Syksy 2023 valmistelun prosessi ja aikataulu

STM ja VM suositukset Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle

1. Alueen on määrätietoisesti jatkettava toiminnan ja palveluiden uudistamista sekä talouden tasapainottamista.
2. Alueen on jatkettava palvelurakenteen ja -verkon uudistamista sekä lisättävä digitaalisten palveluiden käyttöä.
3. Alueen tulee kiinnittää huomioita käynnissä olevien suurten sairaalainvestointien tuottavuustavoitteiden toteutumiseen, vaikutukseen alueen talouteen ja lainanhoitokykyyn sekä alueen vastuulla olevien palveluiden järjestämiseen.
4. Alueen on tunnistettava, suunniteltava sekä toimeenpantava tarvittavat toimet vuokratyön käytön vähentämiseksi.
5. Alueen on otettava vastuu YTA-yhteistyöstä ja nopeutettava sekä vahvistettava sitä.

SM suositukset Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle

6. Alueen on jatkettava toiminnan uudistamista.

7. Onnettomuuksien määrää tulee vähentää tehokkaasti ja tulipalojen määrä tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Hyvinvointialueiden tulee onnettomuuksien ehkäisytyössä kiinnittää huomiota laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen.

8. Hyvinvointialueiden tulee parantaa toimintavalmiutta alueella toimintaympäristön riskejä vastaavalle tasolle.

9. Hyvinvointialueiden pelastustoimien tulee varmistaa, että väestönsuojeluun varautumiseen kohdenneet resurssit ja osaaminen ovat riittävät ja suuntautuvat lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen.

10. Hyvinvointialueiden tulee kiinnittää erityistä huomiota pelastusalan työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen.